

SPOMENIK ANGLEŠKE
KRALJICE VIKTORIJE
V NIZZI.

KNJIŽEVNOST.

Anton Novačan: **Naša vas**. II. del. 223 str. Biblioteka pisateljev sedanje dobe, III. del. V Ljubljani 1913. Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg. Novačan se je v drugem zvezku svojih spisov nekoliko unesel. V prvem je nastopil s prepotenco zavihanih rokavov, kot bi hotel estetično in idejno inscenirati novo literarno strujo, a zdaj že vidimo, da je bil premajhen umetnik in še manjši mislec, da bi preobrnil literarni voz prejšnje dobe. Zanimiv je le kot nov pojav na poti do realizma, na kateri je vsekako napravil eno stopinjo dalje od Puglja. Njegovi ljudje niso subjektivno stilizirani tipi, ampak realni individui, ki — morda žive v naši vasi. A to je tudi vse. V čemer se kaže tvorna umetnikova sila, to smo že prej in drugod bolje povedano slišali. — Oni kult pokrajine, katerega je simbolistična literarna struja prevzela od slikarstva in ob njem skoro pozabila človeka, da je tudi on živel, rekel bi, samo v dveh dimenzijah, v ploski, — ti ljudje so dovršeni značaji in se ne razvijajo — je ostavil tudi pri njem sledove. Njegov človek živi veliko bolj v pokrajini in se čuti z njo skupnega kot, pri Jurčiču, da včasih radi tega postane že literaren, pa naj se imenuje Adam ali Jaka, dasi se dobe tudi v zdravem realističnem slogu risani značaji, n. pr. Mihelovje, Kuk. Dialog se drži vobče v mejah karakterizujoče govornice, a mnogokrat zabrede tudi v manirirani papirni slog. Slaba stran njegova in obenem merilo ustvarjajoče moči pa je uprizarjanje značajev, ki bi živeli sami iz sebe, kajti njih dejanje in nehanje visi na tanki niti neke »ideje«, ki je za las podobna predestinaciji, kot jo je ljubil impresijonizem. — On ne išče skrivnih komponent, ki sestavljajo neznanko človeške osebnosti

in njeno usodo, ampak ob samovoljno abstrahirani ideji reflektira značaje iz naše vasi«, ki so vsi strašno enostavni. Seveda tako se naloga veliko bolj olajša. A svojih slabosti ni utajil, akoravno se je v uvodni epopeji tako razgrel, da sam sebi verjame. — V devetih novelah nas je poizkusil seznaniti s problemom naše vasi, ali če hočemo, našega naroda. Kajti samo v vasi še živi, in tukaj je ključ do njega. Vprašanje je, koliko se mu je to posrečilo. — V njegovem človeku živi krepka fizična narurna sila, ki ga tira, da se razživi v življenju in dobi od njega, kar mu gre. A duša mu je otroška, polna dobrote, ljubezni, odpuščenja in velikega upanja, da je svet tako dober kot ona sama. Tragičen moment je, da se ta narurna bitja v boju z razmerami, z življenjem, s kulturo, kot jo je naplaval čas v našo vas, zlomijo, padejo v topo resignacijo, zblazne, umro, ali jih kdo drugi ubije, to je slednjič že vseeno. Čeprav so vsi slikani z veliko ljubeznijo, s toplimi besedami in s sočutjem, je vendar nam in Novačanu dobro znano, kolikokrat smo videli tipus te vrste pri Cankarju. Zraven teh je ugledal še drugo vrsto, kar naj bi bil človek kot produkt razmer v naši vasi. Očividno ga kaže rad v svitu ironije, kako je pohlepen po blagu, topoglav, pobožnjaški, slaboten in brez krepke volje, da bi pognalo dobro zrno njegove individualnosti svoje korenine. Ali nam ni tudi ta znan iz Cankarjeve satire? — Splošno pa je duševni horizont vseh značajev jako primitiven in se giblje prav nad mejo samo fizičnega bitja, pa se nikoli ne dvigne do človeka, ki je tudi v naši vasi, katerega etično dvignjena duša ima zavest dobrega in slabega in krepko voljo, da najde